

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za državno ureditev

7

Številka: 412-05-1/2018/3
Ljubljana, 7. 9. 2018

Komisija Državnega sveta za državno ureditev je na podlagi 20. in 29. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) sprejela naslednje

P O R O Č I L O

**k obravnavi Zaključkov posveta
»DOPRINOS FUNDACIJ K RAZVOJU SLOVENIJE«
Državni svet, 19. 4. 2018**

Državni svet je skupaj z Ustanovo dr. Antona Trstenjaka (UAT), Slovensko znanstveno fundacijo, in Ustanovo Imago Sloveniae – Podoba Slovenije 19. 4. 2018 organiziral posvet z naslovom Doprinos fundacij k razvoju Slovenije.

Ustanove in fundacije so v razvitih družbah eden od stebrov medgeneracijskega upravljanja, prenosa vrednot, razvojno-poslovnih iniciativ in kapitala, so pogosto skupni imenovalec in ključni faktor regionalnega, državnega in splošnega razvoja.

V Sloveniji delovanje fundacij ureja Zakon o ustanovah iz leta 1995, tehnično noveliran 2005, ki je zastarel in neprimeren za aktualne razmere in neprimerljiv z ureditvami, ki jih poznajo v tujini. Ob 25. obletnici delovanja najstarejše novodobne slovenske fundacije, Ustanove dr. Antona Trstenjaka, se je s posvetom želelo osvetliti pomen in vlogo fundacij za razvoj Slovenije. Za nadaljnje uspešno delovanje slovenskih fundacij bo treba spremeniti Zakon o ustanovah in izboljšati splošne pogoje za njihovo delovanje.

Glede na družbeni pomen fundacij, posebej tistega, ki ga prepoznavajo državljani, ki v fundacijah delujejo, ustanovitelji fundacij in podporniki (donatorji) ter koristniki (beneficiarji) in glede na neizkoriščene možnosti uveljavljanja sprememb v družbi s pomočjo fundacij, je posvet o doprinosu fundacij k razvoju države opozoril na nujnost vzpostavitve pravičnejšega pravnega in davčnega okolja za delovanje fundacij.

* * *

Posvet sta povezovala predsednik upravnega odbora Ustanove dr. Antona Trstenjaka Dušan Gerlovič in dr. Edvard Kobal, predsednik uprave Ustanove Slovenske znanstvene fundacije.

Udeležence posveta je v imenu Državnega sveta pozdravil Dejan Crnek, državni svetnik. Svoje poglede na pomen in položaj ustanov in fundacij so v nadaljevanju predstavili Dušan Gerlovič, predsednik upravnega odbora Ustanove dr. Anton Trstenjak, dr. Edvard Kobal, predsednik uprave Ustanove Slovenske znanstvene fundacije, Janoš Kern, državni svetnik in predstavnik Imago Sloveniae – Podobe Slovenije, prof. dr. Ludvik Toplak, akad. dr. Jože Krašovec, Branko Šumenjak, državni svetnik, in Stanko Ivanušič, župan občine Razkrižje.

PRISTOP H KREPITVI VLOGE, MESTA IN VPLIVA FUNDACIJ KOT RAZVOJNEGA DEJAVNIKA SLOVENSKE DRUŽBE IN DRŽAVE

Fundacije (ustanove) v Sloveniji od leta 1992 naprej ustanavljajo in omogočajo njihovo delovanje tako fizične kot tudi pravne osebe. Po osamosvojitvi Slovenije je kot prva fundacija nastala Ustanova dr. Antona Trstenjaka. Ustanovljena je bila na osnovi pravnih pravil oziroma določil Zakona o ustanovah Dravske banovine iz leta 1930. Uporaba omenjenih pravil je bila mogoča, ker zakon ni bil nikoli razveljavljen, po drugi strani pa se je leta 1991 v Republiki Sloveniji vzpostavil družbeno-politični in gospodarski sistem, ki je povrnil pomen zasebne lastnine, ki je bistvenega pomena za fundacije. V zgodovini so na območju Slovenije delovale različne fundacije - od splošnokoristnih do dobrodelnih.

Sprejem sodobnega Zakona o ustanovah 1995 je predstavljal pomembno, a hkrati tudi nujno dejanje samostojne države, saj je ta šele z njim vzpostavila pravni okvir za ustanavljanje in regulacijo delovanja fundacij. S tem je država več kot zgolj simbolično pokazala, da fundacije uvršča med pomembne spodbujevalce filantropije in s tem družbene odgovornosti fizičnih in pravih oseb. Uveljavitev Zakona o ustanovah iz leta 1995 je omogočila razvoj fundacij kot odziv na izzive časa, še zlasti do leta 2000.

Relativno omejen finančni, pa tudi človeški kapital, ki so ga in ga tudi danes (2018) posedujejo slovenske fundacije, jasno razkriva šibkosti in pomanjkljivosti tega dela organizirane civilne družbe na Slovenskem. Zato je nujno, da se uveljavijo določene spremembe na področju ustanavljanja in delovanja fundacij, ki se nanašajo na pravno in davčno področje.

Na pravnem področju je treba doseči široko soglasje zlasti o višini minimalnega ustanovitvenega premoženja, na novo opredeliti njegov pomen in zmožnosti izvajanja določenega namena, a hkrati upoštevati, da v Republiki Sloveniji fundacije sobivajo in opravljajo svoje naloge približno 25 let, kar je relativno kratko obdobje. Prav tako pa je treba pri ocenjevanju dosežkov fundacij upoštevati, da so fundacije v Sloveniji v primerjavi z nekaterimi evropskimi okolji finančno mnogo šibkejše.

Še vedno ostaja neurejeno področje družinskih in podjetniških fundacij, ki so običajno v vseh državah kapitalsko močnejše od splošnokoristnih in dobrodelnih ustanov. Zakon o ustanovah iz leta 1995 jih sploh ni obravnaval in pravno ni dopuščal njihove ustanovitve. To se ni spremenilo niti kasneje, saj ta oblika fundacij ni bila umeščena niti v novelo zakona 2005.

Posebno opozorilo velja tudi področju davkov v zvezi s delovanjem fundacij, saj niso omogočene ustrezne/zadostne davčne spodbude niti za donatorje niti za same fundacije.

POVZETEK OBRAVNAVE NA POSVETU V DRŽAVNEM SVETU

Posvet je v ospredje postavil prispevek fundacij (splošen in konkreten) k razvoju države in družbe na Slovenskem. V splošnem delu je bil izpostavljen zlasti pravni vidik fundacij in njihov pomen za družbo, delovanje fundacij v realnem slovenskem okolju ter nujni premiki v modeliranju fundacij iz trenutne situacije v njihov pospešen razvoj v prihodnosti. Posvet je opozoril na pomen relacij in odnosov fundacij z lokalnim okoljem. Predstavljena sta bila primera delovanja dveh slovenskih ustanov, in sicer Ustanove dr. Antona Trstenjaka in

Ustanove *Imago Sloveniae* – Podoba Slovenije. Na posvetu je bilo izpostavljeno, da dosednji razvoj ustanavljanja in delovanja fundacij na Slovenskem (1992–2018) glede na mesto in vlogo, ki naj bi jo imele fundacije pri razvoju družbe in države, usmerja fundacije k partnerskemu sodelovanju z institucijami javne uprave ter podporniki. Pri tem pa je nujno načrtovanje in izvedba nekaterih procesov. Treba bo izboljšati pogoje za ustanavljanje in delovanje fundacij (pravno in davčno okolje, še zlasti s pripravo in uveljavitvijo novele Zakona o ustanovah ter davčnih zakonov) in v javnosti izboljšati razumevanje vloge in mesta fundacij v sodobni družbi in državi. Prav tako je bil poudarjen pomen skupnega nastopa slovenskih fundacij s pomočjo ustreznega združenja, kar bo tudi okrepilo javno podobo in pomen fundacij.

Pomoč in sodelovanje Državnega sveta Republike Slovenije pri pripravi posveta je za slovenske fundacije izjemnega pomena. Fundacije so na posvetu v Državnem svetu predstavile zaključke, ki bodo lahko v pomoč Vladi pri prihodnjem spreminjanju zakonodaje, ki vpliva na delovanje fundacij. Fundacije so pri tem izrazile tudi upanje na oživitve dialoga z Vlado Republike Slovenije (ki je usahnil že okoli leta 2000) pri graditvi partnerskih odnosov z javno upravo na vseh ravneh njene organiziranosti in odpravljanju zakonskih ovir za še boljše delovanje fundacij.

Najpomembnejši zaključki posveta so bili:

(a) Nujno je noveliranje zakonodaje, ki je bistvenega pomena za ustanavljanje in delovanje fundacij na Slovenskem in mora izboljšati pogoje delovanja obstoječih in novoustanovljenih fundacij ter odpraviti ovire, ki so se do zdaj pokazale kot prepreka za delovanje fundacij. Novela zakona mora tudi omogočiti ustanavljanje dodatnih vrst fundacij, ki jih Zakon o ustanovah iz leta 1995 ni uvedel v slovensko pravno prakso, npr. zasebne ustanove. Pri tem se zastavljajo naslednje dileme: kako zagotoviti minimalno ustanovitveno premoženje in s tem ustanoviteljski delež posameznega ustanovitelja; kako urediti možnost naknadnega povečanja ali tudi zmanjšanja ustanovitvenega premoženja; določiti vrste in obseg dejavnosti (lastni prihodki) fundacij ter pomen za financiranje (glavnega) namena fundacije; kako naj poteka izbor beneficijarjev; kakšna naj bo struktura uprave in drugih organov fundacije; kakšen naj bo obseg in meje za davčne olajšave za posamezno vrsto podpornikov (fizične, pravne osebe) in kakšen naj bo obseg in meje za davčne olajšave oziroma plačila davka fundacij kot nepridobitnih pravnih oseb.

(b) Treba je urediti odnose in razmerja med fundacijami in vsemi nivoji javne uprave v Republiki Sloveniji, kako se bo izvajal javni nadzor glede na vrsto fundacije (splošnokoristna, dobrodelna, družinska, podjetniška). Smiselno je razmisliti in uveljaviti delovanje vsake fundacije na več nivojih (lokalni, administrativno-regionalni, nacionalni, mednarodni), zlasti glede na namen ter pomen konkretne fundacije.

(c) Vsaka fundacija mora vzpostaviti in ohranjati odnose z različnimi javnostmi in je dobro, če ima v ta namen znotraj fundacije določeno osebo, ki opravlja te naloge. Pri tem je bistvenega pomena, da si državljani oz. fizične osebe, ki so povezani z določeno fundacijo prizadevajo za izboljšanje javnega razumevanja vloge in mesta fundacij v Sloveniji kot neodvisnih in samostojnih, nepridobitnih organizacij civilne družbe, načrtovanje in izvajanje programov, ki omogočajo vključenost fizičnih in pravnih oseb v procese, ki potekajo v okviru fundacij, napredovanje podpornikov (donatorjev) v soustanovitelje fundacije, če statut fundacije to omogoča in vključevanje nekdanjih beneficijarjev v novo vlogo podpornikov, evalvatorjev in promotorjev fundacije.

(č) Treba je okrepiti delovanje skupne organizacije fundacij - Združenja slovenskih fundacij, njegove osnovne naloge morajo biti zlasti: prizadevanja za ustrezno pravno in davčno okolje za slovenske fundacije, vzgajanje in izobraževanje sodelavcev fundacij, promoviranje podpornikov, zaveznikov in prijateljev fundacij, promoviranje dobrih praks

slovenskih fundacij, pospeševanje sodelovanja fundacij na več nivojih, priprava seznama fundacij na Slovenskem in njihovih povezav z mednarodnim prostorom.

Posvet je opozoril na različne modele fundacij v Evropi in kako ti delujejo. Glede na zgodovino okolja so se oblikovali različni modeli fundacij in prav tako je tudi različna percepcija države oziroma državnih organov do fundacij. Na posvetu je bil predstavljen model, ki bi bil najbolj uporaben za Slovenijo in bi pomenil zagotovilo za vzdržno prihodnost slovenskih fundacij. Značilnosti tega modela so zlasti:

- samostojnost in neodvisnost delovanja fundacij od javne uprave;
- vzpostavitev trajnega dialoga med fundacijami in javno upravo;
- razvijanje in utrjevanje partnerskega sodelovanja med javno upravo in fundacijami;
- trajno vzajemno prizadevanje za ustrezno (in učinkovito) pravno in davčno okolje za ustanavljanje in delovanje fundacij;
- sklepanje letnih in večletnih pogodb med javno upravo in fundacijami z namenom reševanja družbenih problemov;
- prenos rešitev, razvitih v okviru projektov s finančno podporo javne uprave, v prakso delovanja družbenih (pod)sistemov.

Nekatere slovenske fundacije so se na podlagi sklepov na posvetu v Državnem svetu ponovno srečale junija 2018 in s konsenzom sprejele okvirni program sodelovanja, ki obsega: skupno delovanje na področju vzpostavljanja ustrežnejšega pravnega in davčnega okvira za slovenske fundacije. Strinjale so se, da je zato treba novelirati Zakon o ustanovah (= fundacijah) in ga čim prej uvrstiti v zakonodajni postopek, prav tako je treba popraviti oziroma dopolniti ostalo zakonodajo, ki se dotika delovanja fundacij. Fundacije so se strinjale, da je nujno povsod, prednostno pa v Evropi in doma, promovirati vlogo slovenskih fundacij, prav tako si je treba prizadevati za izboljšanje in dograjevanje odnosa države do fundacij na vseh nivojih njenega organiziranja. V ta namen so bile predlagane tri delovne skupine. Predstavniki zainteresiranih slovenskih fundacij bodo pregledali in nadgradili delovanje Združenja slovenskih ustanov (= fundacij), ki je bilo ustanovljeno ob koncu leta 2000.

Na podlagi predstavitev, opravljene razprave in izmenjave različnih mnenj na posvetu, Komisija Državnega sveta za državno ureditev poziva Vlado Republike Slovenije, da prouči vsa predstavljena stališča, pripombe, ugotovitve, opozorila in predloge ter v skladu z njimi čim prej začnejo s pripravo sodobne zakonodaje o fundacijah in njihovem delovanju in jo vložijo v Državni zbor. Nujna je vzpostavitev pogojev, ki bodo omogočili obstoječim in na novoustanovljenim fundacijam optimalni razvoj ter učinkovito prilagajanje družbenim spremembam. Istočasno je nujna kapitalska krepitev fundacij ter s tem močnejša vloga in vpliv na udejanjanje sprememb, ki jih je treba izpeljati v družbi in državi, kar bo omogočilo blaginjo za vse. Ob proaktivnem sodelovanju vseh - fundacij in državnih organov - bo mogoče postopoma doseči tudi večji obseg vključenih fizičnih in pravnih oseb v delovanje fundacij, tako na strani podpornikov kakor tudi beneficiarjev, še zlasti v vlogi novih naknadnih podpornikov projektov in programov fundacij.

Predsednik
Rajko Fajt, l.r.